

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-165>

УДК 331.556:338.124.4(477)

ПОВОЄННА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

POST-WAR MIGRATION POLICY OF UKRAINE

Петрівський Олексій Олегович

кандидат економічних наук,
Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9466-9324>

Petrivskiyi Oleksii

Kyiv National University of Technology and Design

Стаття присвячена аналізу післявоєнної міграційної політики України як системоутворюючого інструменту економічного відновлення та управління людським капіталом в умовах демографічного скорочення. Проаналізовано ключові демографічні та економічні передумови формування селективної імміграційної моделі, орієнтованої на компенсацію дефіциту робочої сили та підвищення потенційного ВВП. Систематизовано пріоритетні джерела трудової міграції, галузеві напрями залучення іноземних працівників та інституційні канали їх відбору. Досліджено міжнародний досвід керованої міграції та інтеграції. Окреслено архітектуру багаторівневої міграційної системи, механізми довгострокового закріплення мігрантів та індикатори оцінювання її соціально-економічної ефективності в контексті післявоєнної відбудови та регіонального розвитку.

Ключові слова: економічне відновлення, людський капітал, потенційний ВВП, ринок праці, післявоєнна економіка, міграційна політика, трудова міграція, інтеграція мігрантів.

The article analyzes Ukraine's post-war migration policy as a systemic instrument of economic recovery and long-term human capital management under conditions of demographic decline, labor shortages, and structural transformation of the economy. It argues that large-scale destruction, population losses, forced emigration, and accelerated population aging fundamentally reshape the country's growth potential, making traditional labor supply mechanisms insufficient. In this context, migration policy is conceptualized not as a supplementary social tool but as a core component of the post-war economic model aimed at stabilizing the labor market, restoring productive capacity, and increasing potential GDP. The study examines key demographic and macroeconomic prerequisites driving the need for selective immigration, including workforce deficits in reconstruction-related sectors, regional asymmetries of recovery, and the widening gap between labor demand and domestic supply. The article identifies sectoral priorities for labor inflows, concentrating on industries with high multiplier effects such as construction, infrastructure, energy, healthcare, engineering, STEM-related fields, and defense technologies. It argues that the qualitative composition of migration flows is more important than their scale for converting migration into a driver of productivity growth and economic modernization. The study further explores the institutional architecture of migration governance and integration, highlighting long-term legal status, family reunification, labor market access, housing solutions, language acquisition, and skill recognition as critical factors of migrant retention and fiscal sustainability. The article concludes that a selective and economically oriented migration policy can significantly contribute to compensating demographic losses, supporting regional reconstruction, and strengthening Ukraine's long-term economic growth potential in the post-war period.

Keywords: economic recovery, human capital, potential GDP, labor market, post-war economy, migration policy, labor migration, migrant integration.

Постановка проблеми. Післявоєнна демографічна ситуація в Україні набуває системного характеру та виходить за межі суто гуманітарного або соціального виміру, трансформуючись у ключовий фактор економічного відновлення, функціонування ринку праці та довгострокового зростання. Масштабні людські втрати, вимушена зовнішня міграція, скорочення чисельності працездатного насе-

лення та прискорене старіння демографічної структури внаслідок повномасштабної війни суттєво звужують внутрішню пропозицію робочої сили й підвищують ризики затяжного дефіциту трудових ресурсів у секторах відбудови.

Водночас чинна міграційна політика України залишається фрагментарною, реактивною та недостатньо інтегрованою в систему

економічного планування. Вона здебільшого не враховує довгострокові потреби ринку праці, регіональні дисбаланси відновлення, а також потенціал селективної імміграції як інструменту компенсації демографічних втрат і нарощування людського капіталу. Відсутність цілісної архітектури керованої міграції та ефективних механізмів інтеграції іноземних працівників створює ризик закріплення структурного дефіциту робочої сили, зростання тіньової зайнятості та втрати конкурентних позицій у боротьбі за трудові ресурси.

Таким чином, формується науково-практична проблема, що полягає у необхідності переосмислення міграційної політики України як економічного інструменту післявоєнного розвитку, а також розроблення комплексної, селективної й інституційно спроможної моделі залучення й інтеграції людського капіталу, здатної забезпечити стійкість відбудови та довгострокове зростання національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню демографічних і міграційних процесів та їх впливу на соціально-економічний розвиток України в умовах війни й повоєнної трансформації присвячені праці вітчизняних науковців, зокрема Е. Лібанової [1], І. Каліни, Л. Червінської та А. Ліщенко [2]. Проблематика економічних ефектів міжнародної міграції, компенсації дефіциту трудових ресурсів та впливу мобільності робочої сили на продуктивність висвітлена у працях зарубіжних дослідників С. Dustmann і Т. Frattini [3], а також М. Clemens [4]. Аналітичні аспекти міграційних процесів розкрито в дослідженнях міжнародних інституцій, зокрема Світового банку та Організації економічного співробітництва та розвитку [5-6]. Водночас у наукових публікаціях недостатньо розкрито специфіку формування економічно орієнтованої міграційної політики в умовах післявоєнної відбудови України, зокрема її роль у компенсації демографічних втрат, підтримці ринку праці та забезпеченні довгострокового економічного зростання, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз післявоєнної міграційної політики України як інструменту економічного відновлення та управління людським капіталом в умовах демографічного скорочення, а також обґрунтування пріоритетів селективної імміграції й механізмів інтеграції мігрантів з урахуванням потреб ринку праці та післявоєнної відбудови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні демографічні тенденції свідчать про те, що навіть за умов оптимістичного сценарію повернення частини вимушених мігрантів, населення України протягом наступних десятиліть залишатиметься меншим, старішим і територіально розбалансованим. Це створює принципово нову конфігурацію економічних і соціальних викликів, у центрі яких дефіцит робочої сили в секторах відбудови, регіональна асиметрія розвитку та потреба у відновленні системи професійної підготовки. За таких обставин імміграційна політика перестає бути допоміжним інструментом – вона стає системоутворюючим елементом післявоєнної економічної моделі, оскільки, демографічні процеси безпосередньо впливають на відтворення трудового потенціалу, фінансову стійкість і довгострокові параметри соціально-економічного розвитку, що зумовлює необхідність їх системного врахування у державній політиці [7]. Основною передумовою для розроблення дієвої міграційної стратегії є визнання того, що Україна не може розраховувати на значний приплив робочої сили з країн ЄС через структурні відмінності в оплаті праці, рівень добробуту та соціального захисту. Географія потенційних джерел імміграції радше тяжіє до держав пострадянського простору, Центральної та Південно-Східної Азії, частково Близького Сходу й Африки, тобто, регіонів, де зберігається надлишок трудових ресурсів і сформована міграційна мобільність. Географія походження майбутніх мігрантів безпосередньо впливає з логіки глобального розподілу праці, демографічної структури та рівня соціально-економічного розвитку. Як свідчать аналітичні доповіді Світового банку [5], OECD [6] та Міжнародної організації з міграції [8], ключовими донорами робочої сили у XXI столітті стають регіони з надлишковими молодими когортами, низьким рівнем доходів і високою схильністю до мобільності – насамперед Південна Азія, Південно-Східна Азія, Близький Схід і Африка. Для України ці ринки становлять об'єктивно реалістичні джерела імміграції, тоді як країни ЄС залишатимуться радше реципієнтами, ніж донорами трудових ресурсів, з огляду на їхній власний демографічний спад та внутрішню конкуренцію за робочу силу.

Як зазначає демограф Девід Коулман [9], подібні «регіони трудового надлишку» здатні виступати стабільним джерелом робочої сили для посткризових економік за умови пра-

вильно побудованої міграційної інфраструктури, що гарантує легальність, соціальний захист і двосторонню координацію.

Важливо наголосити, що імміграційна політика не може бути орієнтована винятково на кількісне заповнення вакантних робочих місць, оскільки, стійке економічне зростання забезпечується не простим приростом робочої сили, а зростанням її сукупної продуктивності, яка досягається через ефективний добір, навчання й інтеграцію трудових ресурсів. У цьому сенсі Україна має сфокусуватись не на реактивному «поглинанні працівників» а на моделі селективного формування людського капіталу, коли кожен прибулий розглядається як інвестиція в довгостроковий розвиток.

Пріоритетним стає залучення спеціалістів у сферах, які формують мультиплікативний ефект для економіки: науки, технологій, інженерії, математики (STEM), медицини, доглядових послуг, будівництва, енергетики, транспорту, оборонних технологій. Ці професії не лише безпосередньо сприяють відновленню виробництва, а й створюють додаткову зайнятість, розвивають суміжні галузі та стимулюють інновації. У новітніх дослідженнях міграційних процесів, зокрема у працях Крістіана Дагманна [10], та Майкла Клеменса [11], переконливо показано, що найбільший соціально-економічний ефект досягається тоді, коли імпорт людського капіталу організовано через багаторівневу систему з диференційованими «воротами» для різних категорій мігрантів. Стратегічні потреби України у фазі післявоєнної відбудови безпосередньо узгоджуються з цією логікою, передбачаючи застосування диференційованих каналів мобільності для різних груп мігрантів.

Першим і, по суті, «масовим» каналом може стати бальна система типу «Opportunity Ukraine», що функціонує за принципом, уже випробуваним у Німеччині в межах Chancenkarte [12]. Її сенс полягає в тому, щоб дати можливість приїхати в Україну тим іноземцям, які ще не мають конкретної оферти від роботодавця, але мають підтверджені характеристики, що підвищують імовірність їхньої швидкої інтеграції: рівень освіти, досвід роботи в суміжних секторах, володіння українською або англійською мовою, належність професії до переліку дефіцитних, вік. Наявність таких ознак оцінюється в балах. Досягнення мінімального порогу дає право на перебування в Україні протягом 12-18 місяців з можливістю шукати роботу та провадження

трудової діяльності в режимі часткової зайнятості відповідно до чинного законодавства. Це важливо з погляду транзакційних витрат: роботодавці в повоєнний період не завжди готові оформлювати повноцінне запрошення працівнику, якого вони не бачили й не оцінювали, натомість бальна система створює «буферний» легальний статус, у межах якого роботодавець може протестувати працівника, а працівник ринок праці. Другим, значно більш селективним каналом, доцільно зробити український аналог EU Blue Card – умовно «Ukraine Blue Card» для висококваліфікованих спеціалістів, насамперед у сферах ІТ, інженерії, медицини, вищої освіти, енергетики та оборонних технологій. На відміну від бальної системи, цей режим має бути прив'язаний до наявної оферти від українського роботодавця. Цей міграційний канал має надавати розширений перелік прав, включно з прискореним доступом до отримання статусу постійного проживання, можливістю возз'єднання сім'ї без застосування додаткових квот чи обмежень, а також гнучкими процедурами визнання професійного досвіду замість суворого формального підтвердження дипломів у тих галузях, де оперативність ухвалення рішень є критично важливою. Сама таким шляхом йде переглянута у 2021 році Європейська директива щодо карти висококваліфікованого працівника (EU Blue Card) [13]. Дослідження OECD свідчать, що політики, які забезпечують возз'єднання сім'ї та соціальну стабільність мігрантів, як правило, корелюють із вищими показниками довготривалої інтеграції в приймаючих державах [14]. Третій канал, який доцільно запровадити в умовах дуже нерівномірного дефіциту кадрів між регіонами й галузями, це українська версія канадської моделі «Express Entry UA». На відміну від двох попередніх механізмів, система express-entry має бути тісно прив'язана до офіційно затверджуваних дефіцитних списків, тобто до того, що реально бракує на ринку праці на поточному етапі. Кандидати, які відповідають цим спискам, ранжуються за набором показників (освіта, досвід, мова, територіальна прив'язаність, готовність працювати в конкретній області). Перевага такої моделі, успішно апробованої Канадою, полягає в її гнучкості: держава може оперативно підсилювати ті регіони, де будівництво, відновлення електромереж чи робота портів і логістики вимагають додаткових людей. Крім того, доцільно передбачити окремий контур муніципальних або «регіональних» квот, коли

група чи область, що має програму відбудови, може самостійно виступити замовником певної кількості фахівців. Особливу групу каналів мають становити режими для підприємців, інноваторів і команд, що працюють у high-tech, defense-tech та greentech-сегментах. Запровадження «Startup/Tech Visa UA» у цьому випадку не є просто копіюванням французької або естонської моделей, а відповідає стратегічним цілям самої України – наростити власний оборонно-технологічний кластер, підтримати енергетичну децентралізацію та розвинути експортоорієнтовані IT-сервіси. Для таких заявників мають діяти спрощені правила в'їзду (2-4 роки одразу), доступ до українських або донорських інкубаторів, можливість швидкого підключення до державних оборонних замовлень, пільговий податковий режим на витрати R&D і прискорена реєстрація прав інтелектуальної власності.

Важливим, але в Україні традиційно недооціненим напрямом має стати освітній канал, тобто використання вищої освіти як «вхідної точки» для керованої імміграції. Як свідчать порівняльні дослідження з інтеграції міжнародних студентів, саме освітнє середовище сприяє формуванню мовних компетенцій, соціальних мереж, культурної адаптованості та професійних контактів, що підвищує імовірність успішної зайнятості та довгострокового перебування. Для України це дає колосальну можливість перетворити університети на інструмент імпорту людського капіталу. Щоб не обмежуватися індивідуальними заявниками, а працювати з цілісними «пакетами» підготовлених фахівців, варто включити до архітектури повоєнної міграційної політики інструменти двосторонньої підготовки на зразок Global Skill Partnerships, концептуалізовані Міхаелем Клеменсом і підтримані Світовим банком [15]. Сутність цієї моделі полягає в організації навчання майбутніх мігрантів у країні їх походження за стандартами та під потреби приймаючої держави. Фінансування здійснюється повністю або частково за рахунок України, а також ЄС, міжнародних донорів чи роботодавців. Частина випускників залишається працювати в країні походження, підсилюючи місцевий людський капітал, тоді як інша частина прибуває до України через інституціоналізований канал, уже адаптований під місцеві вимоги. Такий підхід зменшує транзакційні витрати, підвищує якість добору та створює взаємовигідну, стійку модель мобільності для обох сторін.

Логіка політики інтеграції мігрантів повинна будуватися на поєднанні трьох блоків: рекрутингу (хто і за якими каналами приїжджає), утримання (що стимулює залишатися) та соціально-просторової інтеграції (як запобігти ізольованим анклавом і культурним конфліктам). Перший блок було окреслено вище як систему диференційованих візових/міграційних режимів. Другий потребує чітко визначених часових параметрів перебування. Мігранти не будуть інвестувати в мову, освіту дітей, купівлю житла чи відкриття бізнесу, якщо їх статус чітко не конвертується в довгостроковий. Тому для більшості економічно активних іммігрантів слід встановити прозору, прописану в законодавстві траєкторію переходу, наприклад: 3-5 років легальної зайнятості дають право на постійне місце проживання, а за певних умов – пришвидшене громадянство. Ключовим елементом утримання є возз'єднання сімей. Практика ЄС і Канади показує, що це найефективніше знижує маятникову міграцію, яка для приймаючої країни означає постійні витрати на залучення нових працівників. Якщо ж Україна від самого початку відкриє спрощений і прискорений режим для членів родин тих мігрантів, які працюють у дефіцитних секторах, то рівень їхньої економічної та соціальної лояльності істотно зросте. Особи, які мають сімейні зв'язки в країні перебування, як правило, характеризуються нижчою схильністю до виведення доходів за кордон та більшою орієнтацією на інвестування в житло, освіту й розвиток локального бізнесу.

З огляду на післявоєнну специфіку українського ринку нерухомості та можливу просторову нерівномірність відбудови доцільно запровадити гнучкі інструменти житлової підтримки – субсидовану оренду, часткову компенсацію комунальних платежів та інші адресні механізми у перші 1-2 роки проживання. Їхня мета не в тому, щоб утримати мігранта соціальними виплатами, а в тому, щоб вирівняти стартові умови між великими містами, де є робота, але дорога оренда, і містами/групами відбудови, де є потреба в працівниках, але гірша інфраструктура. Міжнародний досвід свідчить, що комбінація стабільного працевлаштування, доступу до житла та можливості користування системою дитячого догляду забезпечує мігрантам з сім'ями комплексну базу адаптації, усуваючи житлові, освітні та доглядові бар'єри і значно підвищуючи шанси на успішну соціальну та економічну інтеграцію [16]. Однак, інтеграція

це не тільки економічні стимули, а й управління просторовою та культурною взаємодією. Роботи А. Алезіні та Е. Ла Феррари [17] переконливо показали, що надмірна етнічна та соціальна однорідність районів мігрантів знижує міжгрупову довіру, уповільнює мовну інтеграцію та погіршує економічну мобільність другого покоління. Україна має шанс уникнути цієї пастки, якщо одразу закладе механізм контрольованого розселення. Сучасні GIS-інструменти дозволяють у реальному часі відслідковувати, як розміщуються мігранти, які райони швидко одноріднішають, де зростає навантаження на школи чи медицину. Якщо такі сигнали з'являються, органи місцевого самоврядування можуть завчасно втрутитися: запускати змішані житлові проекти, розширити мовні курси, змінити правила видачі орендних субсидій. Цей підхід, відомий у соціології як *preventive urban planning* [18], спрямований на формування системи превентивних інструментів, що унеможливають просторову соціальну сегрегацію. Суттєвою складовою інтеграції є мовна та професійна адаптація. Для України оптимальною є модель «ранній доступ до праці + інтенсивна мовна підтримка»: мігрант має право працювати практично одразу, але роботодавець отримує часткову компенсацію за години, витрачені працівником на мовні курси, а самі курси організовані так, щоб привести людину з рівня A1 до B1 за 6-12 місяців. Дослідження OECD [16] показують, що саме така комбінація дає найвищий ефект зайнятості й доходів. Додатково слід закласти спеціальні програми догляду за дітьми для працюючих мігранток, оскільки, без цього жіноча зайнятість, а отже, й фіскальна віддача родини залишатимуться нижчими. Окрім цього, інтеграційна політика має охоплювати не лише доросле мігрантське населення, а й дітей мігрантів, оскільки саме шкільне середовище відіграє ключову роль у формуванні довгострокових соціальних зв'язків і громадянської ідентичності. Навчання дітей у моноетнічних класах створює ризики міжпоколінневої соціальної сегрегації та відтворення паралельних соціальних спільнот. У цьому контексті доцільним є впровадження змішаних класів, тьюторської підтримки та адаптаційних освітніх програм, спрямованих на ознайомлення з базовими нормами правового порядку, громадянських обов'язків і принципів функціонування публічної сфери. Такі програми мають чітко фіксувати баланс між гарантіями свободи віросповідання й культурної ідентичності та

обов'язковістю дотримання секулярного правового порядку у публічному просторі.

Оцінювання ефективності міграційної політики є критичним елементом її стійкості та наукової валідності. Без чітко визначених, вимірюваних показників неможливо ані коригувати інструменти, ані відстежувати реальні економічні та соціальні ефекти від імміграції. Ключовими показниками ефективності мають виступати рівень зайнятості, швидкість визнання та використання професійних навичок, фіскальна самоокупність і якість інтеграції на рівні територіальних громад. Кожен із зазначених показників піддається кількісній оцінці, що уможливорює не лише опис результатів політики, а й емпіричну перевірку гіпотез щодо її ефективності.

1. Рівень зайнятості. Цей показник визначається як частка економічно активних мігрантів, які протягом певного періоду після прибуття офіційно працевлаштувались. Його можна обчислювати на основі даних Державного центру зайнятості, Пенсійного фонду та податкової звітності (ЄСВ). Формальне означення показника наведено у формулі:

$$ER_t = \frac{N_{employed}}{N_{arrived}} \times 100\%$$

де $N_{employed}$ – кількість зареєстрованих зайнятих мігрантів, а $N_{arrived}$ – загальна кількість прибулих у відповідній когорті. Цільовими орієнтирами можуть бути не менше 35% зайнятих протягом перших 12 місяців і понад 70% – через п'ять років, що відповідатиме середнім показникам інтеграції трудових мігрантів відповідно досліджень OECD [19].

2. Швидкість визнання або апгрейду навичок. Цей індикатор фіксує, яка частка мігрантів отримала офіційне підтвердження кваліфікацій або пройшла програму перекваліфікації протягом першого року після прибуття. Обраховується як відношення кількості виданих сертифікатів чи дипломів, визнаних в Україні, до кількості заявок на визнання:

$$SR_t = \frac{N_{recognized}}{N_{applied}} \times 100\%$$

Низький рівень показника сигналізує про надмірну бюрократію або брак “мостових програм” – коротких курсів, які дозволяють доповнити освіту до українських стандартів без повного перенавчання. Високий рівень “оверскіллінгу” (працевлаштування нижче кваліфікації) знижує потенційну продуктивність економіки, тому швидке визнання навичок є

критично важливим для зростання економічної віддачі людського капіталу.

3. Фіскальна самоокупність. Це баланс між податковими надходженнями від мігрантів і витратами держави на їхнє первинне розселення, інтеграцію та соціальну підтримку. Формальне означення показника наведено у формулі:

$$NFB_t = (T_{income} + T_{consumption}) - E_{integration} + E_{benefits}$$

де T_{income} – податки на доходи та соціальні внески (ПДФО, ЄСВ), $T_{consumption}$ – ПДВ та акцизи з витрат мігрантів, а $E_{integration}$ та $E_{benefits}$ – відповідно витрати на програми інтеграції та соціальні виплати. Чистий фіскальний ефект мігрантів є тісно пов'язаним із темпами їх інтеграції на ринок праці та динамікою доходів. У перші роки перебування нетто-баланс мігрантів, як правило, є близьким до нульового або помірно негативним унаслідок початкових витрат на інтеграцію та нижчого рівня зайнятості. Водночас із зростанням участі в зайнятості, фіскальний внесок мігрантів має тенденцію до поступового покращення і в середньостроковій перспективі переходить у позитивну зону. Міжнародна практика не встановлює універсальних часових порогів фіскальної окупності міграційної політики, однак більшість оцінок підкреслює вирішальну роль ранньої та стійкої інтеграції у ринок праці як ключової умови формування позитивного чистого фіскального ефекту.

4. Галузева релевантність. Цей показник відображає, наскільки ефективно імміграційна політика забезпечує саме ті сектори, де існує дефіцит кадрів. Аналітичний вираз показника подано у вигляді:

$$S_{align} = \frac{M_{priority\ sectors}}{M_{employed}}$$

Де $M_{priority\ sector}$ – кількість зайнятих мігрантів у стратегічно важливих або дефіцитних секторах у період t , $M_{employed}$ – загальна кількість зайнятих мігрантів.

Висока частка мігрантів, зайнятих у стратегічно важливих та дефіцитних секторах економіки (STEM, охорона здоров'я, догляд, будівництво, енергетика), може розглядатися як індикатор узгодженості імміграційної політики з потребами ринку праці. У практиці країн ОЕСР рівень, за якого понад половина трудових мігрантів працює в таких секторах, зазвичай інтерпретується як результат відносно ефективної політики, хоча універсаль-

них нормативних порогів для цього показника не встановлено.

5. Соціально-інтеграційні індикатори.

Кількісні економічні метрики мають доповнюватися якісними показниками соціальної адаптації. До таких належать:

- частка дітей мігрантів, які досягли мінімального рівня володіння українською мовою (B1) після року навчання;
- частка батьків, працевлаштованих на офіційній основі;
- частка сімей, що беруть участь у місцевих громадських проєктах.

Систематичний моніторинг цих показників у форматі щорічного "Migration and Integration Report of Ukraine" дозволить перевести політику з декларативної у доказову площину та забезпечить її адаптивність до динамічних економічних умов.

Інституціоналізація повоєнної міграційної політики передбачає створення постійного державного механізму, який поєднує стратегічне планування, адміністрування каналів в'їзду та інтеграційних сервісів, а також систематичне оцінювання соціально-економічних ефектів політики на основі даних. Такий підхід вимагає відмови від тимчасових або проєктних рішень на користь сталої інституційної моделі управління міграцією. В українських умовах таким координаційним центром має стати Національна рада з міграції та інтеграції при Кабінеті Міністрів. Її доцільно формувати не як чергову міжвідомчу комісію, а як постійно діючий орган зі встановленим мандатом і правом ініціювати зміни до нормативно-правових актів. До складу Ради мають входити представники уряду, Національного банку – як інституції, що відповідає за фінансову стабільність і моніторинг грошових потоків, а також представники ключових стейкхолдерів: бізнес-асоціації, університети й асоціації органів місцевого самоврядування. Такий склад пояснюється самою природою політики: міграція впливає одночасно на ринок праці, безпеку, платіжний баланс, місцеві бюджети й систему освіти, отже рішення не можуть прийматися суто міграційною службою.

Функціонально Рада має виконувати три групи завдань. По-перше, формування й затвердження переліку дефіцитних професій на основі адміністративних даних служби зайнятості, податкових реєстрів і галузевих прогнозів. По-друге, визначення регіональних і галузевих квот. По-третє, моніторинг результатів інтеграційних програм на рівні громад

і підготовку щорічного публічного звіту про соціально-економічні ефекти міграції. Саме така модель управління дозволяє звести в одній площині державні, бізнесові й муніципальні інтереси.

Другим, практичним шаром цієї архітектури має бути єдиний цифровий портал “e-Migration UA” – операційна інфраструктура, через яку проходять усі ключові дії учасників: подання заявок на візи і дозволи на роботу, завантаження документів на визнання кваліфікацій, вибір інтеграційних курсів, комунікація з муніципалітетами, моніторинг працевлаштування. Таке рішення не лише знизить корупційні ризики (мінімальний контакт із чиновником), а й дасть змогу в реальному часі бачити «вузькі місця», наприклад, брак місць на мовних курсах у певному місті чи надмірну концентрацію заявок у певній професії.

Третій елемент – Migration & Integration Impact Unit при Міністерстві економіки, має забезпечити науково обґрунтовану, причинно-наслідкову оцінку політики. На відміну від суто описових звітів, цей підрозділ повинен працювати з експериментальними та квазіекспериментальними методами. У сукупності поєднання стратегічного координаційного рівня, операційної цифрової платформи (“e-Migration UA”) та окремого аналітичного контуру (Impact Unit) має сформувати інтегровану архітектуру управління, що знижує ризики фрагментації політики та підсилює її адаптивність на основі даних. Фінансова частина цієї архітектури не може спиратися лише

на державний бюджет, особливо в умовах, коли значна його частина буде спрямована на оборону й капітальну відбудову.

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що післявоєнна міграційна політика України має розглядатися не як допоміжний соціальний інструмент, а як один із базових елементів економічної моделі відновлення в умовах демографічного скорочення. Масштабні втрати людського потенціалу, структурний дефіцит робочої сили та регіональна асиметрія відбудови зумовлюють об’єктивну необхідність переходу від реактивних рішень до системної, економічно орієнтованої та селективної імміграційної стратегії. Обґрунтовано, що ключовим чинником ефективності такої політики є не кількісний обсяг міграційних потоків, а їх якість відповідності потребам ринку праці та стратегічним секторам з високим мультиплікативним ефектом. Запропонована багатоканальна архітектура залучення та інтеграції мігрантів дозволяє поєднати гнучкість реагування на поточні дефіцити з довгостроковим нарощуванням людського капіталу. Доведено, що стійкий соціально-економічний ефект можливий лише за умови інституціоналізації міграційної політики, чітких траєкторій легального перебування, доступу до праці, житла й освіти, а також системного моніторингу результатів. У підсумку селективна міграційна політика здатна стати одним із ключових інструментів компенсації демографічних втрат, підтримки регіональної відбудови та зміцнення довгострокового потенціалу економічного зростання України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лібанова Е. М. «Воєнна міграція» з України: проблеми та перспективи розвитку. *Укр. геогр. журнал*, № 4, 2024. С. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2024.03.003>
2. Червінська, Л., Каліна, І., Червінська, Т., Сафонов, Ю., Ліщенко, А., Шуляр, Н. (2024). Вимушена міграція в умовах війни: виклики, фінансово-економічні ризики, напрями розв’язання проблем. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(55), 531–545. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4331>
3. Christian Dustmann, Tommaso Frattini, The Fiscal Effects of Immigration to the UK, *The Economic Journal*, Volume 124, Issue 580, November 2014, Pages F593–F643, <https://doi.org/10.1111/eoj.12181>
4. Clemens, Michael. 2011. Economics and Emigration: Trillion-Dollar Bills on the Sidewalk? Working Paper 264. Center for Global Development.
5. WBG. Migration. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/migration/overview> (Дата звернення: 04.01.2026)
6. OECD (2020), International Migration Outlook 2020, OECD Publishing, Paris.
7. Петрівський О. (2025). Демографічна ситуація в Україні: перспективи виходу з кризи та мінімізація її впливу на розвиток економіки країни. *Економіка та суспільство*, (77). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-3>
8. International Organization for Migration. World Migration Report 2020. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (Дата звернення: 04.01.2026)
9. Coleman, D. (2006). Europe’s Demographic Future: Determinants, Dimensions and Challenges. *Population and Development Review*, 32, 52–95.

10. Christian Dustmann, Tommaso Frattini, The Fiscal Effects of Immigration to the UK, *The Economic Journal*, Volume 124, Issue 580, November 2014, Pages F593–F643, Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.
11. CGD. Michael Clemens (2011), *Economics and Emigration: Trillion-Dollar Bills on the Sidewalk?* URL: https://www.cgdev.org/sites/default/files/1425376_file_Clemens_Economics_and_Emigration_FINAL.pdf (Дата звернення: 05.01.2026)
12. Migrando. Valentin Radonici, Christin Schneider (2024), The opportunity map – your big Blog for the new points system. URL: <https://migrando.de/uk/blog/aufenthaltstitel/chancenkarte-20a-aufenthg>
13. EUR-Lex. Directive (EU) 2021/1883 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2021 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purpose of highly qualified employment, and repealing Council Directive 2009/50/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2021/1883/oj> (Дата звернення: 06.01.2026)
14. OECD/European Commission (2023), Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In, OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en>.
15. World Bank Group. Pablo Acosta, Çağlar Özden, Jeremy Lebow, Limon Rodriguez, and Evelina Dahlgren (2025), *Global Skill Partnerships for Migration*. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099012625065011104/pdf/P177415-878f121b-d70f-460b-9813-533520ac88d1.pdf> (Дата звернення: 07.01.2026)
16. OECD. (2017). Making Integration Work. Family migrants. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/11/making-integration-work_g1g7f36a/9789264279520-en.pdf (Дата звернення: 08.01.2026)
17. Alesina, Alberto, and Eliana La Ferrara. 2005. "Ethnic Diversity and Economic Performance." *Journal of Economic Literature*? 43 (3): 762–800. DOI: 10.1257/002205105774431243
18. Musterd, S., & Ostendorf, W. (2023). Urban renewal policies in the Netherlands in an era of changing welfare regimes. *Urban Research & Practice*, 16(1), 92–108. DOI: <https://doi.org/10.1080/17535069.2021.1983861>
19. OECD (2025), International Migration Outlook 2025, OECD Publishing, Paris, DOI: <https://doi.org/10.1787/ae26c893-en>

REFERENCES:

1. Libanova, E. M. (2024). "Voienna migratsia" z Ukrainy: problem ta perspektyvy rozvytku. «Воєнна міграція» з України: проблеми та перспективи розвитку. [War Migration' From Ukraine: Problems and Development Prospects]. *Ukrainskyi Geografichnyi Gurnal – Ukraine Geographic Journal*. No. 4: 3–11. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2024.04.003>
2. Chervinska, L., Kalina, I., Chervinska, T., Safonov, Yu., Lishchenko, A., & Shuliar, N. (2024). Vymushena migratsia v umovah viyny: vyklyky, finansovo-ekonomichni ryzyky, napriamy rozviazannia problem. [Forced migration in wartime: challenges, financial and economic risks, and approaches to problem resolution]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2 (55), 531–545. Available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4331>
3. Christian Dustmann, Tommaso Frattini, The Fiscal Effects of Immigration to the UK, *The Economic Journal*, Volume 124, Issue 580, November 2014, Pages F593–F643, Available at: <https://doi.org/10.1111/ecoj.12181>
4. Clemens, Michael. 2011. Economics and Emigration: Trillion-Dollar Bills on the Sidewalk? Working Paper 264. Center for Global Development.
5. World Bank Group. Migration. Available at: <https://www.worldbank.org/en/topic/migration/overview> (accessed: 04.01.2026)
6. OECD (2020), International Migration Outlook 2020, OECD Publishing, Paris.
7. Petrivskyi, O. (2025). Demografichna sytuatsiya v Ukraini: perspektyvy vyhodu z kryzy ta minimizatsiya ii vplyvu na rozvytok ekonomiky krainy. [The demographic situation in Ukraine: prospects for overcoming the crisis and minimizing its impact on the country's economic development]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society* (77). Available at: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-3>
8. International Organization for Migration. WORLD MIGRATION REPORT 2020. Available at: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (accessed: 04.01.2026)
9. Coleman, D. (2006). Europe's Demographic Future: Determinants, Dimensions and Challenges. *Population and Development Review*, 32, 52–95.
10. Christian Dustmann, Tommaso Frattini, The Fiscal Effects of Immigration to the UK, *The Economic Journal*, Volume 124, Issue 580, November 2014, Pages F593–F643, Available at: <https://doi.org/10.1111/ecoj.12181>

11. CGD. Michael Clemens (2011), Economics and Emigration: Trillion-Dollar Bills on the Sidewalk? Available at: https://www.cgdev.org/sites/default/files/1425376_file_Clemens_Economics_and_Emigration_FINAL.pdf (accessed: 05.01.2026)
12. Migrando. Valentin Radonici, Christin Schneider (2024), The opportunity map – your big Blog for the new points system. Available at: <https://migrando.de/uk/blog/aufenthaltsittel/chancenkarte-20a-aufenthg>
13. EUR-Lex. Directive (EU) 2021/1883 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2021 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purpose of highly qualified employment, and repealing Council Directive 2009/50/EC. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2021/1883/oj> (accessed: 06.01.2026)
14. OECD/European Commission (2023), Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In, OECD Publishing, Available at: <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en>.
15. World Bank Group. Pablo Acosta, Çağlar Özden, Jeremy Lebow, Limon Rodriguez, and Evelina Dahlgren (2025), Global Skill Partnerships for Migration. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099012625065011104/pdf/P177415-878f121b-d70f-460b-9813-533520ac88d1.pdf> (accessed: 07.01.2026)
16. OECD. (2017). Making Integration Work. Family migrants. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/11/making-integration-work_g1g7f36a/9789264279520-en.pdf (accessed: 08.01.2026)
17. Alesina, Alberto, and Eliana La Ferrara. 2005. "Ethnic Diversity and Economic Performance." *Journal of Economic Literature* 43 (3): 762–800. Available at: DOI: 10.1257/002205105774431243
18. Musterd, S., & Ostendorf, W. (2023). Urban renewal policies in the Netherlands in an era of changing welfare regimes. *Urban Research & Practice*, 16(1), 92–108. Available at: <https://doi.org/10.1080/17535069.2021.1983861>
19. OECD (2025), International Migration Outlook 2025, OECD Publishing, Paris, Available at: <https://doi.org/10.1787/ae26c893-en>

Дата надходження статті: 10.12.2025

Дата прийняття статті: 20.12.2025

Дата публікації статті: 29.12.2025